

Lietuviško kulinarinio paveldo puoselėtoja Ida Maura iš Brazilijos

Deimantė ŽUKAUSKIENĖ

Brazilijos lietuvių kultūrinis gyvenimas pradėtas vystyti maždaug XX a. 3-ajame dešimtmetyje šalies sostinėje San Paule. 1927 m. šiame mieste buvo įkurtas Susivienijimas lietuvių Brazilijoje. Organizacija leido spaudą, turėjo savo biblioteką, steigė ir rėmė meno saviveiklos būrelius, San Paulo lietuvių liaudies teatrą, taip pat organizavo įvairias vakarones, kitus kultūrinius renginius. 1928 m. San Paule susibūrė Brazilijos lietuvių Romos katalikų Šventojo Juozapo bendruomenė, kuri įkūrė ir parapijos pradinę mokyklą bei chorą. 1928 m. kitame Brazilijos didmiestyje – Rio de Žaneire – pradėjo veikti lietuvių draugija *Varpas*, organizavusi įvairius meno saviveiklos būrelius. 1931 m. San Paule buvo įkurta Brazilijos lietuvių sąjunga-*Aliança*, veikianti iki šių dienų. Sąjunga daug prisidėjo prie etninės lietuvių kultūros tradicijų skleidimo bei puoselėjimo Brazilijoje: organizavo ir planavo įvairių lietuvių organizacijų kultūrinę veiklą, rengė tautinių švenčių minėjimus ir meno saviveiklininkų koncertus, turėjo savo biblioteką, chorą, dramos būrelį, o vėliu ir leidinį sąjungos nariams, taip pat išlaikė kelias San Paulo lietuvių pradinės mokyklas. 1935 m. San Paule įkurta kultūros draugija *Rytas*. Draugija leido literatūros ir meno žurnalą *Rytas*, turėjo chorą, orkestrą, meno mėgėjų būrelį, organizavo įvairius kultūros renginius. XX a. 4-ajame dešimtmetyje Brazilijoje jau veikė apie dešimt įvairių lietuvių kultūros organizacijų, penkios pradinės mokyklos, trys spaustuvės ir leidybos bendrovės, ėjo keturi lietuviški laikraščiai ir žurnalai. Vystytos įvairios kultūrinės veiklos, o labiausiai – meninė liaudies kūryba, netgi opera ir drama. Po II pasaulinio karo Brazilijos lietuvių kultūrinis gyvenimas įgijo naujų formų. 1950 m. įkurtas Lietuvių menininkų klubas, kuris rengė dailės ir liaudies meno parodas. 1957 m. per

Brazilijos radiją pradėtos transliuoti lietuviškos laidos, aktyvinusios lietuvių kultūros sklaidą. 1958 m. buvo įkurta Brazilijos lietuvių bendruomenė, kurios tikslas – puoselėti lietuvių ir rūpintis etninės kultūros sklaida. Bendruomenė laikoma didžiausia Pietų Amerikoje, nors tikslus lietuvių kilmės žmonių skaičius yra nežinomas. Per tiek daug metų Brazilijos lietuvių bendruomenė susidūrė ir tebesusiduria ne su vienu iššūkiu, tačiau ir šiandien San Paule, Vila Zelinos lietuvių rajone, vystoma labai įvairi kultūrinė, švietėjiška veikla. Taigi, norint įvertinti lietuvių indėlį į Brazilijos kultūrinį gyvenimą, svarbu prisiminti jos ištakas. Šiandien čia gyvenusių lietuvių garbei Brazilijoje pavadinta ne viena gatvė, išlikę paminklai nusipelnusiems lietuviams, taip pat lietuviai emigrantai įnešė nemažą indėlį į Brazilijos kultūrą, tai atsispindi muziejuose ir kitose atminties vietose.

Ida su savo kepiniais

Muziejaus pranešime spaudai rašoma, kad nemokamame renginyje visų laukė parodos, įvairios edukacijos, paskaitos, taip pat buvo galima išvysti lietuvių liaudies šokių pasirodymus, pasiklausyti lietuviškos muzikos ir paskanauti lietuviško maisto.

Idos siūtos lėlytės

Šiemet festivalis pasiūlė ir įvairių veiklų vaikams ir visai šeimai. Buvo galima pasiklausti lietuviškų legendų ir pasakų, kurios, kaip žinome, puikiai supažindina su Lietuvos istorija ir kultūra, taip pat dalyvauti žaidimuose, viktorinoje. Tie, kas domisi architektūra, turėjo progą aplankyti parodą „Kaunas 1919–1939: modernaus judėjimo įkvėpta sostinė“. Joje eksponuojamos architektūros fotografijos nuo XX a. pradžios. Kaunas parodomas kaip tikras modernizmo architektūros miestas. Festivalyje taip pat buvo galima pasiklausti paskaitos apie Lietuvos turizmą su Lietuvos garbės konsulu Gvaružos mieste Carlosu Levensteinu. Vyko įvairūs kiti susitikimai, kurių metu buvo galima pabendrauti su Laimonu Briedžiu, knygos „Vilnius: savas ir svetimas“ autoriumi, ir profesoriumi Marcosu Lipu, papasakojusiu apie šalies istoriją. Taip pat visus susirinkusius džiugino lietuvių folkloro ir kultūros grupės „Rambynas“ šokių pasirodymai bei grupės „Alpakos“ dainos. Gastronomijos zonoje festivalio svečių laukė įvairūs lietuviški patiekalai ir produktai: nuo virtinių, kugelio, lietuviškos gijos, marinuotų agurkų iki duonos ar šakočio.

Kulinarinis paveldas – ypač svarbi kiekvienos šalies etninės kultūros dalis. Juk iš kartos į kartą perduodama patirtis ir specialūs įgūdžiai, atkuriamos senosios tradicijos, kurios palaiko tautos gyvybingumą, parodo pasauliui šalies veidą, ypač tai svarbu iševijoje. Festivalyje dalyvavo ir lietuviško kulinarinio paveldo puoselėtoja Brazilijos lietuvė Ida Maura (57 m.), kuri „Pasaulio lietuviui“

papasakojo savo šeimos istoriją ir kaip ji išmoko kepti tradicinius lietuvių konditerijos gaminius.

BOLIS DOCES
DOCES LITUANOS

ŠAKOTIS

De sabor leve e suave aroma de baunilha.

Sua massa contém: manteiga, ovos, farinha, açúcar, creme de leite e baunilha.

(14) **99902-7701**
Marília-SP

Šakotis

Saldūs riešutėliai

Ida pasakoja, kad jos senelis Petras Matulionis, kilęs iš Alantos, laivu atvyko į Braziliją 1929 m. su didele emigrantų banga. Anuomet dažnas lietuvis pasvajodavo apie geresnį gyvenimą, nuosavą žemę, tuo ypač viliodavo įvairios įdarbinimo agentūros. Brazilijos vyriausybė buvo priėmusi sprendimą palengvinti emigrantų atvykimą, dažnai vyriausybėje buvo nemažai ūkininkų, vadinamųjų *fazendorių*, kurie buvo itin suinteresuoti gauti pigios darbo jėgos. Todėl sutinkantiems įsidarbinti Brazilijos fazendose lietuviams buvo apmokama kelionė. Laivininkystės kompanijose, emigracijos biuruose būdavo sudaromos sutartys, pagal kurias buvo leidžiama plaukti nemokamai, o už bilietą tokie keleiviai privalėdavo atidirbti jau atvykę. Tačiau pažadėtoje žemėje dažno emigranto laukė ne ką lengvesnis gyvenimas negu gimtojoje Lietuvoje. Dažniausiai Brazilijoje ar kaimyninėse Pietų Amerikos šalyse lietuviai dirbdavo kavos, cukranendrių plantacijose. Tas darbas buvo labai alinantis, neretas, nepakėlęs sunkaus darbo, bėgdavo iš tų įdarbinimo vietų ar ieškodavo kelio atgal į tėvynę. Ida pasakoja, jog senelis sunkiai dirbo cukranendrių plantacijoje, taupydamas kiekvieną centą, kol galiausiai nusipirko žemės Garsoje (*Garça*), kur pasodino kavamedžių. Darbo būdavo daug – apgenėti šakas, persodinti, apkasti, vėl atkasti. Taip senelis ūkininkaudamas sutiko vietos brazilę, vėliau ją vedė ir susilaukė 9 vaikų. Ida yra vyriausia Petro Matulionio anūkė, kurią senelis ypač mylėjo ir kuri nuo mažens praleisdavo su juo daug laiko.

Senelio Petro Matulionio šeima Brazilijoje.

Idos Maura senelis lietuvių bendruomenės veikloje nedalyvavo, todėl ir jo vaikams ši veikla buvo svetima, tikriausiai tam įtakos turėjo nemažas atstumas iki San Paulo, kuriame lietuviai telkėsi ir kur daugiausia vyko visa lietuviška veikla. Nors pati Ida gimė ir augo Garsoje, tikina, kad lietuviybė visada užėmė svarbią vietą jos gyvenime, o prie lietuvių bendruomenės veiklos prisidėjo vėliau, jau būdama suaugusi. Moteris prisimena, kad senelis dainuodavo lietuviškas dainas, pasakodavo įvairias istorijas apie Lietuvą ir ypač daug kalbėjo apie lietuvišką maistą. Ida vis svajodavo apie lietuviškus obuolius, kaip vieną dieną jų paragaus. Augdama daugiau sužinojo apie Lietuvą ir suprato, kad vieną dieną būtinai atvyks čia.

Petras Matulionis Brazilijoje

Pirmą kartą Lietuvoje moteris apsilankė prieš dvidešimt metų. Ida ryškiai, lyg tai būtų buvę vakar, prisimena pirmuosius išpūdžius, kai susitiko savo giminaičius, kurių dar gyvenime nebuvo mačiusi. „Aš turiu puikų dėdę, tetas ir pusbrolius, pusseserę“, – patikina moteris. Būtent Lietuvoje ir prasidėjo didieji Idos atradimai ir kelionė į Lietuvos gastronomijos pasaulį. „Tetos ir dėdė išmokė gaminti lietuvišką maistą. Labai brangus žmogus išmokė kepti šakotį, saldžius riešutėlius“,

- prisimena Ida Maura.

Jau daugiau nei 15 metų Ida Marilijos (*Marília*) mieste, įsikūrusiame už 443 kilometrų nuo San Paulo, gamina lietuviškus saldumynus bei kitus skanėstus. „Mes siūlom viską, kas geriausia ir kas skaniausia jums ar jūsų šeimai: tai ir šakotis, riešutėliai, juoda duona, lietuviškas sūris, obuolių sūris, saldūs grybukai, pagaminta viskas pagal autentiškus lietuviškus receptus“, - pristato savo asortimentą Brazilijos lietuvė. Ida gali pagaminti lietuviškų skanėstų juos užsakius kiekvienam panorėjusiam Brazilijos lietuviui Kalėdų, Naujųjų Metų ar įvairių šeimos švenčių proga. Pasklaidžius moters socialinius tinklus galima pamatyti ir jos gaminamų vyšnių uogienių, ragelių su medumi, trupininių pyragų, medaus žagarėlių su aguonomis, šokoladinio torto su bananais nuotraukų.

Įdomu, kad 2015 m. Idos pagamintas šakotis buvo patekęs į Brazilijos gastronomijos žurnalą „Prazeres da Mesa“ - geriausią, išsamiausią ir aktualiausią gastronomijos ir vynų platformą Brazilijoje. Paklausta, ar į savo gaminamus patiekalus mėgsta įdėti ir kokį Brazilijos virtuvei būdingą produktą ar prieskonį, Ida Maura pabrėžia, jog visada ištikimai laikosi recepto, kad gaminyš išliktų tikras, autentiškas, koks būtų iškeptas Lietuvoje. Didžiąją dalį produktų, reikalingų lietuviškiems valgiams, pašnekovė sako randanti Brazilijoje, o kai ką išmoko pasigaminti ir pati. Pasidomėjus, o koks gi lietuviškas patiekalas jai yra pats skaniausias, Ida atsakė: „Aš tiesiog myliu cepelinus. Kai atvažiuoju į Lietuvą, juos man skaniausiai paruošia mano dėdė.“ Sumanios kulinarės draugai ir šeima taip pat mėgsta lietuvišką maistą. Ida turi dukrą Caroline'ą ir sūnų Gabrielį. Vaikai jau suaugę, mokosi ir dirba Brazilijoje. Anot moters, jie labai nori išmokti lietuvių kalbą. Panašu, kad per kulinariją moteris atrado ir lietuvių bendruomenę. Ida Mauras artimai bendrauja su kita lietuvių tautinio paveldo puoselėtoja iš San Paulo Janete Zizas. Dabar moteris dalyvauja įvairiuose lietuvių bendruomenės Brazilijoje organizuojamuose renginiuose, mugėse ir pietuose. Jaunystėje dirbusi mokykloje mokytoja ir mokyklos koordinatore, šiuo metu Ida yra pensininkė ir gamina lietuviškus saldumynus, tačiau tai ne vienintelis jos talentas. Moteris taip pat siuva lietuviškas lėles, kurias galima išvysti įvairiose mugėse.

Kviečių plantacija Serra da Canastra, Minas Gerais

Talentinga Brazilijos lietuvė dalijasi savo mintimis bei pasvarstymais apie galimybę gyventi savo senelio žemėje: „Man patinka keliauti į Lietuvą. Kadaisė buvo tokia svajonė gyventi Lietuvoje. Aš turiu Lietuvos pilietybę, taip pat ir mano vaikai, bet mano vyras, deja, neturi. Lietuva man labai daug reiškia, čia mano šeima, taip pat mano senelio tėvynė“.

Paprašyta pasidalinti savo svajonėmis ir planais, moteris atskleidė, jog planuoja atvykti į Lietuvą ir čia lankyti kepėjų kursus – Ida nori išmokti gaminti dar daugiau duonos ir pyragų rūšių.

Idos Maura asmeninio albumo nuotr.

Projektas „Pasaulio Lietuva.“

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo, nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.

www.pasauliolietuvis.lt

